

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Νοέμβριος 2013

Σεμινάριο Κεντρικής Επιμόρφωσης για Συντονιστές Φιλολογικών Μαθημάτων

Αναλυτικό Πρόγραμμα Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο

Το Έργο δύναται να συγχρηματοδοτηθεί από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) κατά 85% και από εθνικούς πόρους κατά 15%, στο πλαίσιο του Άξονα Προτεραιότητας 1 «Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού και Προσαρμοστικότητα» του Επιχειρησιακού Προγράμματος (Απασχόληση, Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Κοινωνική Συνοχή) για την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013.

Οργανόγραμμα σεμιναρίου

- Ο ρόλος των Συντονιστών Φιλολογικών Μαθημάτων στην εφαρμογή του Α.Π. Λογοτεχνίας
- Βασικές επισημάνσεις σε σχέση με το Α.Π. Λογοτεχνίας:
  - Επιλογή κειμένων και εκπόνηση προγραμματισμών
  - Εμφάσεις - βασικές μεθοδολογικές αρχές Α.Π. Λογοτεχνίας (συνανάγνωση κειμένων, σύνδεση με άλλες μορφές τέχνης, διαθεματικές συναρτήσεις, λογοτεχνικός γραμματισμός, δημιουργική γραφή, λέσχη ανάγνωσης)
  - Ερωτήσεις βιβλίου εκπαιδευτικού – φύλλα εργασίας - αξιολόγηση
- Ιστοσελίδα Λογοτεχνίας Μ.Ε.

Ο ρόλος των Συντονιστών στην εφαρμογή του Α.Π. Λογοτεχνίας

Οι Συντονιστές Φιλολογικών Μαθημάτων καλούνται να διαδραματίσουν έναν ουσιαστικό και εμπυχωτικό ρόλο στην εφαρμογή του Π.Σ. Λογοτεχνίας. Για την επίτευξη των επιδιωκόμενων διδακτικών - μαθησιακών στόχων, παροτρύνονται:

- Να ενημερωθούν /επιμορφωθούν (όσοι δεν έτυχαν ενημέρωσης) για τη φιλοσοφία και τις εμφάσεις του Α.Π. Λογοτεχνίας, είτε μέσω της ιστοσελίδας της Λογοτεχνίας είτε επικοινωνώντας με τον υπεύθυνο για το σχολείο τους λειτουργό της ομάδας υποστηρικτών Α.Π. Λογοτεχνίας.
- Να λειτουργήσουν, με τη σειρά τους, επιμορφωτικά – υποστηρικτικά προς τους φιλόλογους εκείνους του σχολείου τους, οι οποίοι εφαρμόζουν για πρώτη φορά το νέο Π.Σ.Λ. Αν αυτό δεν είναι εφικτό, γίνεται εισήγηση όπως αναλάβει τον ρόλο αυτόν κάποιος άλλος συνάδελφος επιμορφωμένος /με σχετική εμπειρία.

Ο ρόλος των Συντονιστών στην εφαρμογή του Α.Π. Λογοτεχνίας

- Να μεριμνήσουν, ώστε να ορισθεί υπεύθυνος ένας φιλόλογος, για να παρακολουθεί συστηματικά την ιστοσελίδα Λογοτεχνίας. Το ίδιο πρόσωπο θα ενημερώνει τους υπόλοιπους διδάσκοντες για οτιδήποτε νέο αναρτάται και, αναλόγως (εφόσον κρίνεται σκόπιμο) θα εκτυπώνει το υλικό, το οποίο θα κατατίθεται στον σχετικό φάκελο του μαθήματος (στο γραφείο του Συντονιστή /της Συντονίστριας).
- Σε σχέση με το προηγούμενο σημείο, τονίζεται ότι θα πρέπει να περιλαμβάνεται οπωσδήποτε στον φάκελο του μαθήματος το **Αναλυτικό Πρόγραμμα Λογοτεχνίας**, το οποίο καλούνται όλοι οι διδάσκοντες να μελετήσουν.

Ο ρόλος των Συντονιστών στην εφαρμογή του Α.Π. Λογοτεχνίας

Στο πλαίσιο του συντονιστικού – καθοδηγητικού ρόλου, αναμένεται ότι οι Συντονιστές θα έχουν -καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους- την εποπτεία της εφαρμογής του Α.Π. Λογοτεχνίας. Πιο συγκεκριμένα, κρίνεται σκόπιμο:

- Να παρακολουθούν την όλη διαδικασία εφαρμογής του Α.Π., διασφαλίζοντας παράλληλα ότι δεν καταστρατηγούνται οι βασικές του αρχές. Οπότε -πέρα από τον υποστηρικτικό τους ρόλο- θα παρακολουθούν θέματα που άπτονται της εφαρμογής αυτής, όπως είναι τα ακόλουθα: ατομικοί προγραμματισμοί βάσει της παιδαγωγικής αρχής της διαφοροποίησης, κατανομή ωρών Λογοτεχνίας στο ωρολόγιο πρόγραμμα, έγκαιρη μετάβαση από τη μια θεματική ενότητα στην άλλη, λέσχη ανάγνωσης, δημιουργική γραφή, **project**, εξεταστικά δοκίμια...

Βασικές επισημάνσεις για τους προγραμματισμούς

- Τα λογοτεχνικά κείμενα προς διδασκαλία επιλέγονται με **κριτήρια**: τις αρχές του Π.Σ. και τους διδακτικούς στόχους που περιγράφονται στο Α.Π. (το οποίο οι φιλόλογοι οφείλουν συνεπώς να μελετήσουν). Η διδακτέα ύλη ορίζεται ως εξής:
  - Η ομάδα φιλολόγων για κάθε τάξη επιλέγει για σκοπούς τελικών εξετάσεων ένα **κοινό σώμα κειμένων** και από **τις τρεις θεματικές ενότητες** (από το βιβλίο ή και από οποιαδήποτε έγκυρη πηγή επιθυμεί), το οποίο αντιστοιχεί στο **1/3** του συνόλου των κειμένων που θα διδαχτούν.

Βασικές επισημάνσεις για τους προγραμματισμούς

- Κάθε φιλόλογος επιλέγει τα υπόλοιπα λογοτεχνικά κείμενα (**2/3** του συνόλου), που θα διδάξει στο τμήμα του κατά τη συγκεκριμένη σχολική χρονιά, **με βάση την παιδαγωγική αρχή της διαφοροποίησης** (λαμβάνοντας υπόψη το προφίλ του συγκεκριμένου μαθητικού πληθυσμού που έχει μπροστά του) και αξιοποιώντας κάθε δυνατή πηγή άντλησης έγκυρων λογοτεχνικών κειμένων.
  - ❖ **ΣΗΜ:** Είναι ευνόητο ότι τόσο τα κείμενα του κοινού προγραμματισμού (για τις τελικές εξετάσεις) όσο και εκείνα του ατομικού προγραμματισμού -αλλά και εκείνα των εξεταστικών δοκιμίων- δεν θα πρέπει να επαναλαμβάνονται, αλλά να διαφοροποιούνται από έτος σε έτος για την ίδια τάξη.

Βασικές επισημάνσεις για τη διδακτική μεθοδολογία

- Τα λογοτεχνικά κείμενα **συγκρίνονται και αντιπαραβάλλονται μεταξύ τους** (παλαιά /σύγχρονα, ελληνικά/ξένα), με στόχο να αναπτυχθεί η κριτική ικανότητα και η ευαισθησία των μαθητών-αναγνωστών, ώστε να αντιλαμβάνονται:
  - τον διάλογο που αναπτύσσουν τα κείμενα γύρω από τον ίδιο θεματικό άξονα
  - την πολυπρισματικότητα και την ασυμμετρία των οπτικών γωνιών
  - την ιστορικότητα και τη διαχρονική εξέλιξη θεμάτων & τρόπων της λογοτεχνίας.

Βασικές επισημάνσεις για τη διδακτική μεθοδολογία

- Τα λογοτεχνικά κείμενα συγκρίνονται και με άλλες μορφές τέχνης, ώστε να γίνουν κατανοητές οι σχέσεις (και διαφορές) της λογοτεχνίας με άλλους σημειωτικούς κώδικες (του θεάτρου, του κινηματογράφου, των εικαστικών τεχνών, της μουσικής κ.ο.κ.).
- Η διδασκαλία των λογοτεχνικών κειμένων συναρτάται, επίσης με άλλα γνωστικά αντικείμενα σε μια **διαθεματική** προοπτική συνεργασίας μεταξύ των μαθημάτων (Ιστορία, Γλώσσα, Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή κλπ.), που διευρύνει το γνωστικό και αξιακό υπόβαθρο των μαθητών και προσφέρει ολιστική γνώση, πολιτισμική εγγραμματοσύνη.

Βασικές επισημάνσεις για τη διδακτική μεθοδολογία

- Στη διδασκαλία του μαθήματος, τα θέματα **επικαιροποιούνται** /συσχετίζονται με την πραγματικότητα των μαθητών και τις εμπειρίες της ηλικίας τους.
- Μαζί με το περιεχόμενο αναδεικνύεται ισόρροπα και η ποικιλία των μορφών, τεχνικών, τρόπων με τους οποίους η λογοτεχνία εκφράζει /μεταπλάθει το πραγματικό (**λογοτεχνικός γραμματισμός**), ώστε οι μαθητές να αντιλαμβάνονται κριτικά πώς κάθε επιλογή στο επίπεδο της μορφής έχει νόημα, ορίζει το περιεχόμενο.

Βασικές επισημάνσεις για τη διδακτική μεθοδολογία

- Αναπτύσσεται η δημιουργικότητα των μαθητών μέσω της πρακτικής της **δημιουργικής γραφής**, πρωτίστως, αλλά και άλλων δημιουργικών δραστηριοτήτων.
- Με τις πρακτικές αυτές κατανοείται και βιωματικά από τους μαθητές η εμπειρία της λογοτεχνικής γραφής/συγγραφής (και οι ειδικές απαιτήσεις της), καλλιεργείται η γλώσσα, αναπτύσσονται η κρίση και το αισθητικό γούστο, η συνδυαστική ικανότητα και η συνθετική σκέψη, η ενσυναίσθηση και η φαντασία.

Βασικές επισημάνσεις για το βιβλίο του εκπαιδευτικού

- Οι ερωτήσεις-ασκήσεις-δραστηριότητες που περιέχονται στο βιβλίο του εκπαιδευτικού αποτελούν ενδεικτικές καθοδηγητικές προτάσεις για τη συνεξέταση των προτεινόμενων λογοτεχνικών κειμένων και άλλου τύπου υλικού, και
- ως τέτοιες, ως υποβοηθητικές δηλαδή, παρέχουν ιδέες, για να ετοιμαστούν στη συνέχεια από κάθε εκπαιδευτικό έγκυρες ασκήσεις, αντίστοιχες με τις δυνατότητες των μαθητών του, σύμφωνα με την αρχή της διαφοροποιημένης [=ευέλικτης] διδασκαλίας.

Βασικές επισημάνσεις για τη Λέσχη Ανάγνωσης

- Με στόχο την καλλιέργεια και ενίσχυση της **φιλιαναγνωσίας**, τα παιδιά επιλέγουν με τη βοήθεια του/της φιλολόγου βιβλία που σχετίζονται, κατά προτίμηση, με την εκάστοτε θεματική ενότητα που διδάσκονται.
- Τα βιβλία αυτά μπορεί να προέρχονται από τον κατάλογο με τα προτεινόμενα βιβλία που υπάρχει στο τέλος κάθε ενότητας στη σειρά *Ο λόγος ανάγκη της ψυχής* ή μπορεί να είναι πρόταση του εκπαιδευτικού ή ακόμα και επιλογή του μαθητή/της μαθήτριας.

Βασικές επισημάνσεις για τη Λέσχη Ανάγνωσης

- Τα βιβλία τα προμηθεύονται από:
  - τη βιβλιοθήκη του σχολείου
  - τη βιβλιοθήκη της κοινότητάς τους,
  - την οικογενειακή βιβλιοθήκη (εάν υπάρχει) ή άλλη προσιτή,
ώστε να καλλιεργηθεί κουλτούρα χρήσης των βιβλιοθηκών.
- Οι μαθητές/-τριες μελετούν τα βιβλία ατομικά ή ομαδικά, τα παρουσιάζουν στην τάξη δημιουργικά και **δεν τα εξετάζονται με άλλον τρόπο** (γνωρίζουν, όμως, πως τόσο η ανάγνωση όσο και η παρουσίαση είναι μέρος της αξιολόγησής τους).

Βασικές επισημάνσεις για τον λογοτεχνικό γραμματισμό

- Γενικός στόχος του **λογοτεχνικού γραμματισμού** είναι οι μαθητές/-τριες να αντιληφθούν σταδιακά:
  - *τι διαφοροποιεί* τα λογοτεχνικά κείμενα από όλα τα υπόλοιπα
  - πώς ο καθημερινός λόγος, η κοινή γλώσσα, γίνεται -με κατάλληλες τεχνικές που χρησιμοποιούν οι συγγραφείς- «*τέχνη του λόγου*» (λογοτεχνία).

Βασικές επισημάνσεις για τον λογοτεχνικό γραμματισμό

- Οι μαθητές μυούνται μέσα από τα κείμενα στις αφηγηματικές τεχνικές, στους ποιητικούς τρόπους και σε άλλα στοιχεία της «γραμματικής» της λογοτεχνικής γλώσσας και της λογοτεχνικής θεωρίας.
- Είναι σαφές ότι **δεν διδάσκουμε «από καθέδρας» ούτε δίνουμε «φυλλάδια»** με εξεζητημένα στοιχεία της λογοτεχνικής θεωρίας. Όλα πρέπει να προκύπτουν μέσα από τα κείμενα και να εντοπίζονται στα κείμενα από τους μαθητές.

Βασικές επισημάνσεις για τον λογοτεχνικό γραμματισμό

- Η εισαγωγή λογοτεχνικών όρων, π.χ. αφηγητής – χαρακτήρες, παραδοσιακή – νεωτερική ποίηση, πρωτοπρόσωπη ή τριπρόσωπη αφήγηση, μοτίβα – σύμβολα κ.ά. γίνεται σταδιακά, ανάλογα με τα **κείμενα** (και με οδηγό, υποβοηθητικό, τις ερωτήσεις στο βιβλίο του εκπαιδευτικού).
- Οι όροι αυτοί **-σε μετέπειτα στάδιο-επαναφέρονται συστηματικά στη διδασκαλία**, ώστε να γίνουν, με την εμπέδωσή τους, μέρος του επαρκούς σώματος γνώσεων που χρειάζεται να αποκτήσουν για τη λογοτεχνία οι μαθητές.

Βασικές επισημάνσεις για τον λογοτεχνικό γραμματισμό

- Τα δομικά στοιχεία των κειμένων (τόπος, χρόνος, πρόσωπα· μέτρο, στιχουργική οργάνωση κλπ.) δεν δίνονται από την αρχή σε φυλλάδια ξεκομμένα από την υπόλοιπη μαθησιακή διαδικασία, αλλά αναδεικνύονται (όπως και όλα τα υπόλοιπα) στην πορεία του μαθήματος κατά την ανάλυση των κειμένων.

Βασικές επισημάνσεις για τον λογοτεχνικό γραμματισμό

- Τα στοιχεία μορφής (στιχουργική-ρυθμική οργάνωση των ποιημάτων, πλοκή-αφηγηματική δομή των πεζών και όμοια) παρουσιάζονται **σε συνδυασμό με το περιεχόμενο** των κειμένων, ώστε να μπορούν οι μαθητές να βλέπουν τη λειτουργία τους και να διαπιστώνουν από μόνοι τους την άρρηκτη σχέση μορφής-περιεχομένου στα λογοτεχνικά κείμενα (βασικός στόχος του λογοτεχνικού γραμματισμού).

Βασικές επισημάνσεις για τις ερωτήσεις στην τάξη και τα φύλλα εργασίας

- Ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί κατά τη διδασκαλία οποιοδήποτε μέσο κρίνει πρόσφορο κάθε φορά (πίνακας, προβολέας, τετράδιο, φύλλα εργασίας κλπ.)
- **Οι ερωτήσεις** διατυπώνονται πάντοτε με τέτοιο τρόπο, ούτως ώστε:
  - να μην είναι ρητορικές ή στερεότυπες (π.χ. *Ποιο είναι το κοινό θέμα των κειμένων,*)
  - να διευκολύνουν τη συνομιλία του μαθητή με τα λογοτεχνικά κείμενα (να διερευνά, να ψάχνει μέσα στα κείμενα για την απάντηση)
  - να ωθούν τον μαθητή να αναπτύσσει **συνεχή λόγο** (καλλιέργεια της γλώσσας).

Βασικές επισημάνσεις για τις ερωτήσεις και τα φύλλα εργασίας

- Είναι ευνόητο ότι **δεν δίνονται έτοιμα φυλλάδια, λ.χ. με χαρακτηριστικά γνωρίσματα ενός είδους**, γιατί οι ίδιοι οι μαθητές πρέπει να ανακαλύπτουν τη γνώση μέσα από κατάλληλες ερωτήσεις *πάνω στα κείμενα*, και όχι αυτή να τους δίνεται ως πληροφορία.
- Για τον λόγο αυτόν, η χρήση των φυλλαδίων δεν θα πρέπει να είναι μηχανική, όπως γινόταν κατά το παρελθόν, αλλά να αποσκοπεί στη συστηματοποίηση/ αποσαφήνιση γενικότερων φαινομένων και **γνώσεων** μετά την ολοκλήρωση μιας διδακτικής ενότητας.

Ιστοσελίδα Λογοτεχνίας Μ.Ε.

- <http://www.moec.gov.cy>
> Εκπαιδευτικό σύστημα >
Μέση Εκπαίδευση >
Εκπαιδευτικό υλικό > Νέα
Ελληνικά > Λογοτεχνία
- ή απευθείας στο:
<http://www.schools.ac.cy/eyliko/mesi/themata/logotechnia/index.html>

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

- Οικοσελίδα
- Αναλυτικό Πρόγραμμα

ΥΛΙΚΟ ΝΑΠ

- Διδακτικά Εγχειρίδια
- Βιβλία Αναφοράς
- Διδακτικά Σενάρια ▶
- Αξιολόγηση
- Λέσχη Ανάγνωσης

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

- Επικουρικό υλικό
- Συνδέσεις

ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΟ ΥΛΙΚΟ

- Γυμνάσιο
- Λύκειο
- Εσπερινό Γυμνάσιο

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ

- Συνέδρια - Ημερίδες
- Σεμινάρια Αναλυτικών Προγραμμάτων
- Άρθρα- Μελέτες- Έρευνες

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

- Ανακοινώσεις-Εγκύκλιοι

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

- Επικοινωνία

Ομάδα εργασίας Α.Π. Λογοτεχνίας: (2013-2014)

- Πρόεδρος Επιτροπής Διαμόρφωσης Α.Π.Λ. και Γενικός Επόπτης της Συντακτικής Ομάδας των σχολικών εγχειριδίων *Ο λόγος ανάγκη της ψυχής*: Παντελής Βουτουρής, Καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου
- Συντάκτρια του Α.Π.Λ. και Συντονίστρια της Συντακτικής Επιτροπής των σχολικών εγχειριδίων *Ο λόγος ανάγκη της ψυχής*: Αφροδίτη Αθανασοπούλου, Επίκουρη Καθηγήτρια Νεοελληνικής Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου
- Σύνδεσμος - Επιθεωρητής: Ελένη Κτίστη, Ε.Μ.Ε. Φιλολογικών
- Φιλόλογοι – Υποστηρικτές του Α.Π. Λογοτεχνίας:
  - Κάκια Παπακυριακού-Δημητρίου, Γραφείο Α.Π.
  - Αλέξανδρος Μπαζούκης, Υ.Α.Π.
  - Λαμπριανή Ματθαίου, Σύμβουλος,- Υ.Π.Π.
  - Μαρία Παπαλεοντίου, Π.Ι.